

เส้นทางชีวิตของผู้เสพยาไอซ์

ที่เข้าบำบัดรักษาในศูนย์บำบัดรักษายาเสพติดสงขลา

The way of Life of Methamphetamine (Ice) Patients:
Songkhla Drug Dependence Treatment Center

จรรยา เจตนสมบูรณ์
เนตรนภิส จันทวัฒน์
ธนรัตน์ พุทธชาติ
กาญจนา รัตนพันธ์

ศูนย์บำบัดรักษายาเสพติดสงขลา
กรมการแพทย์

กิตติกรรมประกาศ

ผลงานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงลงได้ด้วยความรู้ความกรุณาและการช่วยเหลืออย่างดียิ่งจาก รองศาสตราจารย์ ดร.วันชัย ธรรมสัจการ อาจารย์ที่ปรึกษา ที่กรุณาให้ความรู้ คำแนะนำ คำปรึกษา ที่เป็นประโยชน์ ตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆของการวิจัยด้วยความเอาใจใส่ และเป็นกำลังใจ อย่างดียิ่งตลอดมา ทำให้งานวิจัยฉบับนี้สมบูรณ์เพิ่มขึ้น คณะผู้วิจัยรู้สึกประทับใจและซาบซึ้งในความ กรุณาของอาจารย์เป็นอย่างยิ่ง จึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณ นายแพทย์กวี ชีวะเสรีชล ผู้อำนวยการศูนย์บำบัดรักษายาเสพติด สงขลา ที่อนุญาตให้ดำเนินการวิจัย ตลอดจนทั้งให้การสนับสนุนการวิจัยในทุกด้าน ทำให้วิจัยฉบับนี้มีความสมบูรณ์และสำเร็จลุล่วงด้วยดี

ขอขอบพระคุณ เจ้าหน้าที่พยาบาลประจำหอผู้ป่วยถอนพิษยา หอผู้ป่วยฟื้นฟูสมรรถภาพ ผู้ป่วยชาย และหอผู้ป่วยหญิง ทุกท่าน ที่ให้ความร่วมมือและอำนวยความสะดวกในการเก็บข้อมูล ภาควิชาจิตเวช จนุทำให้งานวิจัยครั้งนี้สำเร็จด้วยดี

ท้ายนี้ ผู้วิจัยขอขอบคุณอาสาสมัครผู้สมัครเข้าร่วมโครงการวิจัยทุกท่าน ที่ให้ความร่วมมือในการตอบข้อคำถามในการปฏิบัติงานเก็บข้อมูลภาควิชาจิตเวชด้วยความตั้งใจ ใส่ใจ จนุทำให้ได้ ข้อมูลที่ถูกต้อง ชัดเจน เชื่อถือได้ และทำให้การวิจัยนี้สำเร็จด้วยดี รวมทั้งขอบคุณเพื่อนๆทุกคน ที่เป็นกำลังใจ ห่วงใย และเอาใจใส่ด้วยดีเสมอมา

หวังเป็นอย่างยิ่งว่าวิจัยฉบับนี้จะเป็นประโยชน์กับเยาวชน นักเรียน นักศึกษา ประชาชนทั่วไป รวมทั้งผู้ที่กำลังจะหลงผิดแก้ปัญหาด้วยยาเสพติดหรือไอซ์ ผู้หลงเสพ ผู้ติด และครอบครัว ตลอดจนทั้งเจ้าหน้าที่ผู้บำบัดทุกท่าน ในการป้องกัน แก้ไข ช่วยเหลือ ตัวเอง บุตรหลาน และผู้รับการ บำบัด ไม่ให้เดินในวังวนของยาเสพติดต่อไป

คณะผู้วิจัย

เส้นทางชีวิตของผู้เสพยาไอซ์ที่เข้ารับการบำบัดรักษาในศูนย์บำบัดรักษายาเสพติดสงขลา

The way of Life of Methamphetamine (Ice) Patients: Songkhla Drug Dependence

Treatment Center

จรรยา เจตนาสมบูรณ์, เนตรนภิส จันทวัฒน์ และคณะ

ปริญญา : วันชัย ธรรมสังการ, Ph.D.

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาเส้นทางชีวิตแต่ละช่วงของผู้เสพยาไอซ์ ตั้งแต่ระยะก่อนเสพยาเสพติด ระยะเสพยาเสพติด และระยะบำบัดรักษา เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกตจากผู้เสพยาไอซ์ที่เข้าบำบัดรักษาในศูนย์บำบัดรักษายาเสพติดสงขลา เดือนกุมภาพันธ์ถึงสิงหาคม 2553 จำนวน 12 คนวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลเป็นชาย 5 คน หญิง 7 คน ทุกคนนับถือศาสนาพุทธ ส่วนใหญ่มีอายุช่วง 20-30 ปี มีสถานภาพโสด สำเร็จการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/เทียบเท่า เริ่มเสพยาไอซ์ครั้งแรกในช่วงอายุ 18-20 ปี

ผู้ให้ข้อมูลทุกคนยอมรับว่าการดำเนินชีวิตช่วงก่อนเสพยาเสพติด ช่วงเสพยาเสพติด และช่วงบำบัดรักษานั้นแตกต่างกัน ก่อนเข้าสู่เส้นทางยาเสพติด ส่วนใหญ่ยังคงเป็นนักเรียน/นักศึกษา อาศัยอยู่ครอบครัว แม้พื้นฐานครอบครัวจะมีความพร้อม เช่น ครอบครัวเครียด แตกแยก หย่าร้างและแยกทางกันบ้าง แต่ทุกคนมีชีวิตที่เป็นปกติ ดำเนินชีวิตประจำวันตามบทบาทหน้าที่ วันเวลาในชีวิตแต่ละวันหมดไปกับการเรียน การทำงาน ทำกิจกรรมกับครอบครัว กลุ่มเพื่อนที่ไม่เสพยาเสพติด และกิจกรรมนั้นไม่เสี่ยงต่อการเสพยาเสพติด ซึ่งนับเป็นการดำเนินชีวิตประจำวันที่มีความสมดุล

ต่อมา แม้ทุกคนยังคงไม่เสพยาเสพติด แต่ก็เริ่มนำพาชีวิตเข้าสู่ความเสี่ยงต่อการเสพยาเสพติด ด้วยการคบเพื่อนที่มีพฤติกรรมเสี่ยง / พัวพันยาเสพติด มีเพื่อนสนิทที่ใช้เสพยาอย่างน้อย 1 คน ทำงานที่มีความเสี่ยงต่อการใช้ยาเสพติด แยกตัวออกจากครอบครัวมาอาศัยอยู่กับกลุ่มเพื่อนในย่านชุมชน แสงสียามค่ำคืน การดำเนินชีวิตประจำวันที่มีความสมดุลค่อยๆ เลื่อนหายไป แต่มีกิจกรรมที่มีความเสี่ยงเข้ามาแทนที่และท้ายสุดลงยาเสพติด

ในช่วงลงยาเสพติด หลายรายยังคงดำเนินชีวิตประจำวันได้บ้าง แต่พวกเขาหาได้หยุดเพียงการลงเป็นครั้งคราว หากแต่พัฒนาตนเองไปเรื่อยๆ จนถึงระยะหมกมุ่นกับยาเสพติด หลายรายผันตัวเองเข้าสู่กระบวนการค้ายาฯ กลุ่มเพื่อนล้วนพัวพันกับยาเสพติด มีการดำเนินชีวิตแบบขาดสมดุล ไม่มีกิจกรรมตามบทบาทหน้าที่ ไม่มีกิจกรรมกับครอบครัวและกลุ่มเพื่อนที่ไม่ใช้ยาฯ และขาดการดูแลตนเอง หากมีเพียงกิจกรรมเพื่อยาเสพติดเท่านั้น คือ พุดคุยเรื่องยาเสพติด หายาฯ มาเสพ เสพยาเสพติด รวมทั้งกิจกรรมการพนัน

จากเส้นทางการดำเนินชีวิตที่เคยมีสมดุลในช่วงระยะก่อนเสพยาเสพติด สู่การดำเนินชีวิตที่ขาดสมดุลในขณะหมกมุ่นกับการใช้ยาเสพติด จนได้รับผลกระทบในทุกด้าน เส้นทางการดำเนินชีวิตในระยะบำบัด จึงมุ่งให้ความสมดุลในชีวิตกลับคืนมา ด้วยการปรับเปลี่ยนความคิด ทักษะ และพฤติกรรมของผู้เสพยาฯ ให้คืนสู่ภาวะปกติเฉกเช่นก่อนเสพยาเสพติด การดำเนินชีวิตในช่วงนี้ จึงเป็นการดำเนินชีวิตแบบมีแบบแผน มีกฎระเบียบ ไม่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดใดๆ แต่ได้รับการเรียนรู้ทั้งจากกลุ่มบำบัด งานบำบัด ครอบครัวยุติธรรม บำบัด และกิจกรรมบำบัดต่างๆ เพื่อทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาตนเองในทุกด้านตามศักยภาพที่ควรมีและควรเป็น

แม้การเข้ารับการบำบัดรักษาครั้งนี้จะเป็นการบำบัดครั้งแรกและถูกบังคับบำบัดหรือขอร้องให้บำบัด แต่ทุกคนก็มีความปรารถนาลึกๆว่าอยากเลิกยาเสพติดให้ได้ เพื่อความสุขของครอบครัว การยอมรับและภาคภูมิใจในตนเอง และเพื่ออนาคตที่ดีของตน

ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าเส้นทางการเข้าสู่การเสพยาเสพติดและการกลับสู่วงจรของยาเสพติดซ้ำ มาจากหลายมิติ ทั้งมิติครอบครัว มิติสังคม เช่น กลุ่มเพื่อน มิติการงานอาชีพ มิติด้านฤทธิ์ของตัวยา และมิติส่วนบุคคล ซึ่งได้แก่ ความอยากรู้อยากลอง ความเชื่อส่วนตัว ทักษะ การไม่สามารถเผชิญ/จัดการปัญหา และภาวะอารมณ์ และการขาดเป้าหมายชีวิต การวิจัยนี้จึงเสนอแนะว่ารัฐบาลและสังคมควรให้ความสำคัญกับทุกมิติที่กล่าวไปในทุกช่วงวัยของชีวิต ตลอดจนให้ความสำคัญและส่งเสริมทักษะการดำเนินชีวิต โดยเฉพาะด้วยการเผชิญ/จัดการกับปัญหาและอารมณ์แก่ประชากรในทุกช่วงวัย รวมทั้งโปรแกรมการบำบัด ผู้ติดยาเสพติดควรมุ่งเน้นในการพัฒนาประเด็นนี้ เพื่อช่วยให้ผู้ป่วยได้กลับไปใช้ชีวิตอย่างปกติสุขและลดโอกาสการกลับไปเสพยาซ้ำต่อไป

คำสำคัญ : เส้นทางชีวิต/ผู้เสพยาไอซ์/ไอซ์

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ค
บทคัดย่อ	ง
สารบัญรูปภาพ	ณ
บทที่ 1 บทนำ	
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
คำถามการวิจัย	4
วัตถุประสงค์การวิจัย	4
ประโยชน์ที่ได้รับ	5
ขอบเขตการวิจัย	5
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย	5
กรอบแนวความคิดการวิจัย	6
บทที่ 2 แนวคิดและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	
ความรู้เกี่ยวกับเมทแอมเฟตามีน (ไอซ์)	7
สาเหตุ/ปัจจัยการติดยาเสพติดและเมทแอมเฟตามีน (ไอซ์)	15
เส้นทางการติดยาเสพติด	21
กระบวนการบำบัดรักษา	22
เส้นทางการเลิกยาเสพติด	26
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	28
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย	
ผู้ให้ข้อมูลและการเลือกผู้ให้ข้อมูล	30
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล	31
การเก็บรวบรวมข้อมูล	32
การพิทักษ์สิทธิของผู้ให้ข้อมูล	32
การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล	33
การวิเคราะห์ข้อมูล	34

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิจัยและอภิปรายผล	
ข้อเท็จจริงเบื้องต้นเกี่ยวกับไอซ์	37
ศัพท์แสงที่ใช้เรียกไอซ์	37
รูปพรรณของไอซ์	37
ราคาและการเข้าถึงแหล่งซื้อขายไอซ์	38
ฤทธิ์และอาการหลังเสพไอซ์	39
การคงอยู่ของฤทธิ์ไอซ์	42
อาการถอนพิษยา	43
ผลกระทบจากการเสพไอซ์	43
ลักษณะส่วนบุคคลของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลฯ	48
เส้นทางชีวิตก่อนเสพยาเสพติดของผู้ให้ข้อมูลฯ	53
ภูมิหลังครอบครัว	53
ปัจจัยแวดล้อมของผู้ให้ข้อมูลฯ	61
พฤติกรรมเบี่ยงเบนอื่นๆ	67
การดำเนินชีวิตประจำวันก่อนเสพยาเสพติด	70
เส้นทางชีวิตระยะเสพยาเสพติดของผู้ให้ข้อมูลฯ	71
อายุเฉลี่ยในการเริ่มเสพยาเสพติดและไอซ์	71
ปัจจัย/สาเหตุที่ทำให้เข้าสู่วงจรการเสพยาเสพติดและไอซ์	72
พฤติกรรมการเสพไอซ์	75
พฤติกรรมที่สัมพันธ์กับการเสพไอซ์	79
การดำเนินชีวิตประจำวันขณะเสพยาเสพติด	84
เส้นทางชีวิตระยะบำบัดรักษาของผู้ให้ข้อมูลฯ	85
ประวัติการบำบัดรักษาและการเลิกยาเสพติด	85
ปัจจัยที่นำไปสู่การบำบัดรักษาครั้งนี้	86
ความตั้งใจในการอยู่บำบัดรักษาในครั้งนี้	87

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บุคคลที่ผู้ให้ข้อมูลอยู่ด้วยก่อนเข้าบำบัดรักษา	88
การดำเนินชีวิตขณะบำบัดรักษา	89
การหลบหนีออกจากสถานบำบัด	102
ความคาดหวังและการวางแผนการดำเนินชีวิตหลังการบำบัดรักษา	105
ข้อคิดจากประสบการณ์ชีวิตผู้ติดยาเสพติดและไอซ์	114
บทที่ 5 สรุปและเสนอแนะ	
สรุปผลการวิจัย	122
อภิปรายผลการวิจัย	142
ข้อเสนอแนะ	147
บรรณานุกรม	
ภาคผนวก	
ประวัติผู้วิจัย	

สารบัญรูปภาพ

รูปที่		หน้า
1	จำนวนคดีและน้ำหนักของไอซ์ที่จับกุมได้ ปี 2543-2548	2
2	จำนวนคดีเกี่ยวกับไอซ์ จำแนกรายภาค ในปี 2543-2548	3
3	ร้อยละผู้เข้ารับการบำบัด ฟันฟู ที่มีประสบการณ์เคยใช้ยาเสพติดแต่ละชนิด จำแนกรายภาค	3
4	ไอซ์หรือเมทแอมเฟตามีน	8
5	เมทแอมเฟตามีนกระตุ้นการปลดปล่อยสาร Dopamine ในสมอง	10
6	ในภาวะปกติ ร่างกายจะหลั่งสารโดปามีนตามธรรมชาติ อาจเพิ่มขึ้นเมื่อ ออกกำลังกายหรือมีเพศสัมพันธ์	10
7	เมื่อร่างกายได้รับยาเสพติด ก็จะกระตุ้นให้สมองหลั่งโดปามีนออกมามากขึ้น แตกต่างกันชนิดของยาเสพติด เช่น โคเคน จะกระตุ้นให้สมองหลั่งโดปามีน เพิ่มขึ้นประมาณ 350 เปอร์เซ็นต์ ส่วนเมทแอมเฟตามีนจะกระตุ้นให้สมอง หลั่งโดปามีนได้ถึง 1,200 เปอร์เซ็นต์	11
8-9	เมทแอมเฟตามีนจะกระตุ้นให้สมองหลั่งสารโดปามีนได้มากที่สุด	11
10	แสดงลักษณะการเปลี่ยนแปลงของสมองจากการที่ร่างกายได้รับ เมทแอมเฟตามีนในปริมาณสูงๆ ซึ่งต้องใช้เวลานานถึง 2 ปี หลังจากหยุดใช้ เมทแอมเฟตามีน สมองจึงจะเริ่มกลับมาสู่สภาพปกติ	11
11-12	ช่องปากของผู้เสพยาเมทแอมเฟตามีน (ไอซ์) เป็นเวลานาน เรียกว่า Meth-mouth	14
13	ผลจากการเสพยาเมทแอมเฟตามีน (ไอซ์)	15
14	รูปพรรณของไอซ์หรือเมทแอมเฟตามีนไฮโดรคลอไรด์	38
15-16	“โจ้” หรือตัวสูบไอซ์	76
17-18	การเข้าร่วมกลุ่มศิลปะบำบัด สำหรับผู้ป่วยระยะฟื้นฟูสมรรถภาพ	93